

В 1988 р. країнами – членами СЭВ була підписана Конвенція про систему оцінки якості й сертифікації продукції (СЕПРО СЭВ). У СРСР ця система була уведена в 1988 р. Система СЕПРО СЭВ передбачала проведення сертифікації з використанням як стандартів СЭВ, так й інших міжнародних норм і кращих національних стандартів. Зазначена система фактично ввела міжнародну акредитацію випробувальних лабораторій і міжнародну атестацію. До 1991 р. у СРСР функціонувало 14 випробувальних центрів, було атестовано кілька виробництв.

Разом з тим у СРСР здійснювалася оцінка відповідності продукції встановленим вимогам в інших формах: атестація по категоріях якості; державне приймання продукції; державні випробування (ім піддавалося близько 30 % продукції, атестованої по категоріях якості); державний нагляд за стандартами.

Після здобуття незалежності Україна відновила роботи в галузі сертифікації з 1993 року з виходу Декрету КМУ «Про стандартизацію та сертифікацію», була створена система сертифікації УкрСЕПРО.

1.3 Контрольні питання

1. Що розуміється під визначенням сертифікація?
2. Хто може бути третьою стороною при сертифікації?
3. На які об'єкти діяльності розповсюджується сертифікат відповідності?
4. З якими аспектами пов'язана необхідність сертифікації, що виконується третьою стороною?
5. Основні принципи створення системи сертифікації?

2 ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ В ГАЛУЗІ СЕРТИФІКАЦІЇ

2.1 Терміни та визначення

Якщо врахувати велику кількість видів продукції, що випускається, її виробництв та задіяних при цьому фахівців, а також міжнародний характер сертифікації, то стане зрозумілою необхідність та важливість єдиної термінології у цій галузі для взаєморозуміння усіх учасників сертифікації незалежно від того, у якій системі сертифікації вони працюють.

Провідну роль у рішенні проблеми термінології належить двом старішим міжнародним організаціям у галузі стандартизації: Міжнародній електротехнічній комісії (МЕК) та Міжнародній організації з стандартизації (ISO). За результатом їх сумісної діяльності була розроблена Настанова ISO\МЕК 2 «Загальні терміни та визначення в галузі стандартизації та суміжних видах діяльності». Пізніше Європейським комітетом по стандартизації були розроблені Європейські стандарти EN серії 45000, в яких, з урахуванням досвіду ISO та МЕК в галузі стандартизації, більш чітко та лаконічно були сформульовані найбільш важливі терміни та визначення в галузі сертифікації.

На Україні розроблено та діє державний стандарт ДСТУ 2462-92 «Сертифікація основні поняття. Терміни та визначення», якій встановлює терміни і визначення, що відповідають Настановам ISO\МЕК 2 та документам Української державної системи сертифікації продукції.

Відповідність. Дотримання всіх установлених вимог до продукції, процесу чи послуги.

Третя сторона. Особа або орган, які визнаються незалежними від сторін учасників у питанні, що розглядається. Сторони-учасники репрезентують, як правило, інтереси постачальників (перша сторона) і покупців (друга сторона).

Сертифікація. Процедура, за допомогою якої третя сторона письмово підтверджує, що продукція, процес або послуга відповідають заданим вимогам.

Система сертифікації. Система, яка має власні правила, процедури й управління для проведення сертифікації відповідності. Системи сертифікації можуть діяти, наприклад, на національному, регіональному чи міжнародному

рівні.

Сертифікат відповідності. Документ, виданий згідно з правилами сертифікації, який вказує, що забезпечується необхідна впевненість у тому, що потрібним чином ідентифікована продукція, процес чи послуга відповідають конкретному стандарту чи іншому нормативному документу.

Знак відповідності (в галузі сертифікації). Захищений в установленому порядку знак, використовуваний або виданий згідно з правилами системи сертифікації, який вказує, що забезпечується необхідна впевненість у тому, що дана продукція, процес чи послуга відповідають конкретному стандарту чи іншому нормативному документу.

Нормативний документ. Документ, що встановлює правила, загальні принципи або характеристики, які стосуються різних видів діяльності або їх результатів. (Термін «нормативний документ» охоплює такі поняття як стандарти, технічні умови, набір правил та регламенти).

Стандарт. Документ, що розроблено на основі консенсусу та ухвалений визнаним органом, що встановлює для загального та багаторазового використання правила, керівні вказівки чи характеристики різного виду діяльності або їх результатів, спрямований на досягнення оптимального ступеня упорядкованості у певній сфері. Стандарти повинні спиратися на узагальнені досягнення техніки та практичного досвіду і бути спрямовані на збільшення суспільної користі.

Технічний регламент. Документ, що прийнятий законом або встановлений міжнародною угодою, щодо відношення до обов'язкових для використання та дотримання вимог до об'єктів технічного регулювання (продукції або послуг).

Орган з сертифікації. Орган, який здійснює сертифікацію відповідності. Орган з сертифікації може сам проводити випробування та контроль за випробуваннями або здійснювати нагляд за цією діяльністю, що проводять інші органи за його дорученням.

Категорія транспортного засобу. Це класифікаційна характеристика. Що визначається у відповідності з міжнародними Правилами та резолюціями по конструкції колісних транспортних засобів (КТЗ).

Тип транспортного засобу. Це транспортні засоби однієї категорії, які не відрізняються між собою в істотних відношеннях (виробник, позначення типу встановленого виробником, істотні особливості конструкції і дизайну: пасі/платформа кузова, силовий пристрій (двигун внутрішнього

згоряння/електродвигун/гібридна). Тип транспортного засобу може включати варіанти (модифікація), наприклад, для категорії M1 – тип кузова (седан, хетчбек, купе, кабіолет, універсал та ін.) та версії (комплектація), наприклад, для категорії M1 – потужність двигуна, тип коробки передач і кількість передач та ін.

Складові частини та предмети обладнання. Це агрегати, вузли та деталі, що встановлені та (або) використовуються в конструкції повнокомплектного транспортного засобу, до яких встановлені окремі вимоги нормативних документів.

Схвалення типу транспортного засобу. Це процедура, а також однойменний документ, підтвердження, що транспортний засіб відповідає визначеним вимогам безпеки, що діють в Україні.

Офіційне затвердження за типом конструкції на основі Правил ЄЕК ООН. Це процедура, за допомогою якої після проведення необхідних перевірок, робиться заява, що транспортний засіб, його частини та предмети додаткового обладнання, що представлені виробником, відповідають приписам Правил ЄЕК ООН.

Повідомлення, що стосуються офіційного затвердження типу транспортного засобу (предметів обладнання, складових частин). Це документ, що підтверджує відповідність транспортного засобу, його частин або предметів обладнання вимогам конкретних Правил ЄЕК ООН.

Адміністративний орган України в рамках Женевської Угоди 1958 року. Це структура, що представляє інтереси України в даній угоді, та заявлена Україною, як країна учасниця Женевської Угоди. Цей орган має право видавати «повідомлення, що стосуються офіційного затвердження типу транспортного засобу (предметів обладнання, складових частин) та «схвалення типу транспортного засобу».

Технічна служба. Це заявлена країною-учасницею Женевської Угоди 1958 року випробувальна лабораторія (центр), що має уповноваження проводити сертифікаційні випробування в рамках Женевської Угоди 1958 року.

Інспекційний контроль. Це процедура оцінки відповідності продукції, що виробляється, встановленим до неї вимогам та ефективності функціонування системи організаційних та технічних заходів, що забезпечують стабільність цієї відповідності.

Технічний нагляд. Це процедури оцінки продукції (процесів, послуг),

що сертифікована, і стану її виробництва, вимогам стандарту або іншого нормативного документу, а також системи якості на засадах правил системи сертифікації однорідних видів продукції.

Випробування. Технічна операція, яка складається з установлення однієї або декількох характеристик продукції, процесу чи послуги відповідно до встановленої процедури.

Відтворюваність. Властивість, яка характеризується наближенням взаємозалежних результатів випробувань, виконуваних у різних лабораторіях на однакових зразках за одним і тим самим методом випробувань із застосуванням різних засобів випробувань і різними виконавцями.

Метод випробувань. Установлені технічні правила проведення випробувань.

2.2 Правові основи сертифікації

В більшості країн світу сертифікація впроваджена законодавчо та підлягає державному регулюванню. Законодавча база у кожній країні формувалась з урахуванням політичної системи, державного устрою, економічних умов, національних особливостей, міжнародних обставин та ін.

Учасниками сертифікації можуть бути як державні органи та організації, так і недержавні організації, науково-дослідні організації, науково-технічні товариства, асоціації виробників та ін. Все це визначає велику різноманітність та багато чисельність національних систем сертифікації.

Практично в усіх країнах держава приймає участь в сертифікації або через законодавчий орган, або через уряд, тоді коли обов'язкова сертифікація не введена законодавчо. Так, в Японії сертифікація формально є добровільною, але обов'язкова відповідність продукції вимогам стандартів по безпеці, економії енергії та охороні навколишнього середовища. В США у відношенні, наприклад, автотранспортних засобів діє система «самосертифікації» виробником (декларація о відповідності). Проте, уряд через міністерство транспорту та його агентства по безпеки на дорогах, уважно слідкує за дотриманням федеральних стандартів по безпеці автомобілів шляхом проведення вибіркового контрольних випробувань продукції, що надходить в торгівлю.

У всіх національних системах сертифікації передбачені заходи юридичної відповідальності за порушення правил сертифікації.

Ключове питання сертифікації – правова відповідальність за продукцію, що пройшла сертифікацію третьою стороною. Найбільш часто споживачі висувають претензії до Органів з сертифікації з причин придбання сертифікованої продукції неналежної якості. Проте у світовій практиці переважно діє такий принцип перерозподілу відповідальності. Виробник несе безумовну відповідальність за відповідність сертифікованої продукції вимогам нормативних документів, за її якість, достовірність та повноту інформації про продукцію. Органи з сертифікації несуть відповідальність за дотримання правил з сертифікації. Випробувальні лабораторії відповідають за достовірність результатів випробувань. Як правило, виробник несе також відповідальність за достовірність використання та встановлення знаку відповідності. Відповідність за порушення правил з сертифікації по законодавству може бути адміністративною, майновою, кримінальною.

2.3 Системи сертифікації

Для проведення робіт з сертифікації продукції та послуг необхідна система сертифікації. Системи сертифікації можуть діяти на національному, регіональному та міжнародному рівні. Сертифікація може мати обов'язковий чи добровільний характер.

2.3.1 Обов'язкова та добровільна сертифікація

Обов'язкова сертифікація здійснюється на основі законів, законодавчих положень, а також регіональних та міжнародних угод і забезпечує відповідність продукції, послуг вимогам технічних регламентів, обов'язковим вимогам стандартів з безпеки та екології. Номенклатура об'єктів обов'язкової сертифікації та перелік обов'язкових вимог встановлюється на державному рівні управління.

Добровільна сертифікація проводиться за ініціативою заявника, при цьому нормативний документ, на відповідність якому відбуваються сертифікаційні випробування, вибирається, як правило, заявником.

Обов'язкова і добровільна сертифікація проводяться за участі третьої сторони – особи або органу, які признані незалежними від виробника (перша

сторона) та від споживача (друга сторона).

В останній час все більш організовані форми набирає старіший вид підтвердження відповідності – «само сертифікація», яка в різних країнах та системах може називатися «заява постачальника», «заява декларація», «заява виробника про відповідність», «декларація про відповідність» та ін.

Прийняття декларації про відповідність означає, що виробник (постачальник) під свою особисту відповідальність заявляє про те, що продукція відповідає вимогам конкретного нормативного документа. Це є доказом свідомої відповідальності виробника. Декларація про відповідність, що приймається до існуючого порядку, реєструється в одному з акредитованих органів з сертифікації і має юридичну силу нарівні з сертифікатом відповідності.

Постачальник повинен контролювати усі види діяльності, які впливають на якість продукції, з метою забезпечення безумовного виконання усіх вимог стандартів та інших нормативних документів, на які він робить посилання в заяві. Для цього постачальник повинен мати в своєму розпорядженні всі необхідні засоби для проведення такого контролю на всіх рівнях (сировина та матеріали, упаковка та інше). В необхідних випадках повинна бути надана інформація про систему забезпечення якості, що прийнята постачальником та результати проведених випробувань.

Заява про відповідність повинна містити достатню інформацію для повної характеристики продукції, що включена до заявки. Заява може бути надана у виді документа, товарного знаку (етикеткою) або в іншій аналогічній формі, а також надруковано та оформлено у виді заявки, каталогу, рахунку-фактури, інструкції для користувача та інше, що відноситься до конкретної продукції. Така різновидність сертифікації має широке розповсюдження в США, Канаді, Німеччині, Нідерландах та в інших країнах.

Проте треба мати на увазі те, що постачальники, що сертифікують свою продукцію шляхом друкування заяви про відповідність, не позбавлені від контролю як державних органів, так і суспільних організацій, а також своїх конкурентів. Наприклад, в США Національна агенція по безпеці дорожнього руху може в будь-який час провести контрольне випробування будь-якого автомобіля, що надходить в торгівлю, на відповідність вимогам безпеки. При позитивних результатах перевірки постачальник не несе ніяких витрат. Якщо результати випробувань негативні, то до постачальника застосовують жорсткі заходи – він повертає витрати з проведення перевірки,

платить штраф, усуває причини невідповідності у виробництві продукції, в тому числі відкликає вже продані автомобілі. Таким чином, сертифікація шляхом друкування заяви про відповідність, яка при першому погляді здається простою та дешевою, доцільна та виправдана у розвинутих країнах з високою організацією виробництва та для найбільш передових фірм.

На відміну від сертифікації шляхом надрукування заяви про відповідність, коли всі заходи з забезпечення відповідності продукції вимогам стандартів проводиться під повну відповідальність підприємства – виробника, сертифікація третьою стороною передбачає участь сторонніх організацій, які оцінюють та підтверджують достовірність заходів, що проводяться, у відповідності з прийнятими правилами, здійснюють випробування зразків, нагляд за станом процесів виробництва.

Всі системи сертифікації мають відповідні практичні обмеження. Одним із найбільш загальним обмеженням є те, що повну, до останнього виробу, відповідність усієї продукції стандарту досягти неможливо. Разом з тим, як слід розроблена система сертифікації може забезпечити оптимальну гарантію того, що продукція вироблена в найкращих, з практичної точки зору, виробничих умовах у відповідності з комерційними, юридичними та соціальними обставинами, а тому така система сертифікації може звести до мінімального ризику покупця щодо придбання їм продукції, яка за своїми властивостями нижче вимог відповідного стандарту.

Якщо система сертифікації займається доведенням відповідності певного виду продукції – це є система сертифікації однорідної продукції, яка у своїй практиці застосовує стандарти, правила та процедури, що відносяться саме до даного виду продукції. Прикладом таких систем є Авіареєстр, Морський реєстр, які можуть утворювати загальну систему сертифікації однорідної продукції, а сукупність усіх цих систем – національну систему сертифікації.

Функції національного органу з сертифікації, як правило, законодавчо очолює один із органів державної влади (державний комітет, підрозділ міністерства та ін.) До функцій такого органу входить формування державної політики в галузі сертифікації; встановлення загальних правил сертифікації; створення систем сертифікації однорідної продукції; ведення державного реєстру учасників та об'єктів сертифікації; встановлення правил визнання закордонних сертифікатів та результатів випробувань; встановлення порядку інспекційного контролю сертифікованої продукції та здійснення державного нагляду та контролю; розгляд апеляцій з питань сертифікації.

2.4 Схеми сертифікації

Для визначеної продукції слід вибрати таку схему (або систему) сертифікації, яка краще за все відповідає практичним та економічним вимогам в кожному конкретному випадку. На жаль, цей безперечно вірний принцип, іноді порушується державними органами в силу різних причин. Другою важливою обставиною при виборі схеми є те, що різні національні системи сертифікації на одну і ту продукцію можуть запровадити торгові бар'єри і тоді, коли технічні вимоги однакові.

Для встановлення однакових правил та процедур сертифікації, які уможливають взаємне признание результатів сертифікації, яка проведена у різних системах та різними органами з сертифікації, розроблені єдині схеми сертифікації. **Схема сертифікації** – це набір визначених дій, що здійснює орган з сертифікації під час проведення сертифікації і за період випуску конкретного виду сертифікованої продукції.

Існує вісім схем сертифікації (табл. 2.1), що використовуються третьою стороною під час сертифікації.

2.4.1 Схема №1

Опис. Схема включає метод перевірки, при якому зразок продукції випробовується з метою підтвердження відповідності зразка технічним вимогам на дану продукцію.

Загальні питання. Встановлюється категорія технічних вимог, які можуть бути прийняті для типових випробувань. Встановлюються правила, процедури та стандартні форми звіту про результати для кожної сертифікації. Орган, що схвалив випуск даної продукції, дає чітко зрозуміти, що тільки він є відповідальний за сертифікати типових випробувань, та що за будь-які заяви, що зробив виробник продукції на основі цих сертифікатів, несе відповідальність тільки виробник і їх потрібно відносити тільки до тої продукції, зразки якої підлягали типовим випробуванням. Згода виробника з цими обмеженнями та процедурними правилами є неодмінними умовами для проведення типових випробувань.

Методика. Продукція та фактична її модель повністю визначені, наприклад, письмово (технічні умови – ТУ), в кресленнях, фотознімках. Встановлюється кількість зразків у виборці, що будуть підлягати випробуванням. Випробування відбуваються під незалежним наглядом з

використанням випробувального обладнання підприємства-виробника, якщо відсутнє в наявності своє. Орган, що схвалює випуск даної продукції, не здійснює ніякого нагляду після типових випробувань, а тому відсутні гарантії відносно того, що наступне виробництво той самої моделі виробу відповідає вимогам ТУ.

Таблиця 2.1 – Класифікація схем сертифікації

Схема сертифікації	Атестація підприємства, систем якості	Типові випробування зразків продукції у випробувальних центрах	Наступний контроль якості продукції		
			Випробування зразків, що беруть із торгівлі	Випробування зразків, що беруть з виробництва	Нагляд за функціонуванням систем забезпечення якості продукції на підприємстві
1	–	+	–	–	–
2	–	+	+	–	–
3	–	+	–	+	–
4	–	+	+	+	–
5	+	+	+	+	+
6	+	–	–	–	–
7	–	у вибірках	–	–	–
8	–	100%	–	–	–

Переваги. Для кожного зразку даного виду продукції потрібна тільки одна система випробувань. Виробник може стверджувати, що продукція підлягала незалежним випробуванням на відповідність ТУ. Витрати, що пов'язані з випробуваннями мінімальні.

Недоліки. Тільки фактичний зразок проходить випробування на відповідність ТУ. Відсутні дані, що підтверджують спроможність виробника постійно забезпечувати якість продукції на відповідність ТУ.

Маркування. Маркування окремих видів продукції можливо розглядати як помилковий опис продукції, якщо відсутнє пояснення та не зрозумілі обмеження, що властиві типовому випробуванню. За таке маркування відповідальність несе тільки виробник, і таке маркування, що виходить за рамки типового випробування, не має ніякого відношення до Органу з сертифікації.

Включення в перелік (реєстр). Включення до переліку, що

друкується, перевірених товарів не має будь-якої реальної цінності.

2.4.2 Схема №2

Типове випробування, після якого здійснюється нагляд за якістю продукції шляхом періодичних випробувань вибірок, що вилучаються з сфери торгівлі.

Опис. Схема основана на типових випробуваннях по схемі №1, але з наступним наглядом з метою перевірки, що продукція, яка випускається після типового випробування, відповідає ТУ. Це включає довільні контрольні випробування зразків виробів, які пройшли свого часу типові випробування.

Загальні питання. Нагляд за якістю продукції, що знаходиться у сфері торгівлі. Визначається частота та кількість виробів у виборці. З'ясовуються деякі відомості відносно виходу даної продукції на ринок збуту. Виробник згоден сплатити оптимальні витрати, що пов'язані з випробуванням. Випробування можуть проводитися як в незалежній лабораторії, так і в лабораторії підприємства-виробника.

Переваги. Схема забезпечує деякий контроль за стабільністю відповідності продукції стандарту при порівняно невеликих витратах. Інформація, що отримана, дозволяє визначити ступінь впливу на якість продукції способів доставки до кінцевого споживача.

Недоліки. Витрати виробника більші ніж при типовому випробуванні. Дії органу, що проводить інспекцію, у випадку виявлення невідповідної до стандарту продукції не носять попереджувального характеру. Вилучення сертифікату типового випробування, що базується на єдиному контрольному випробуванні складного виробу, у виготовленні якого приймає участь багато підприємств, непрактично і суперечить нормальній логіці. При такій схемі не розглядаються питання керування якістю на підприємстві.

Маркування. Орган з сертифікації проводить маркування окремих видів продукції, підтверджує цим перевірку її відповідності стандартам незважаючи на обмежений контроль.

Включення в перелік (реєстр). Продукція включається в перелік (реєстр), який друкується.

2.4.3 Схема №3

Типове випробування, після якого відбувається нагляд шляхом періодичних випробувань вибірок продукції, яка вилучається у підприємств – виробників даної продукції.

Опис. Схема повторює схему №1, з подальшою регулярною перевіркою вибірок продукції, яка раніше пройшла типові випробування, що відбирається з маси продукції перед її постачанням в сферу збуту.

Методика. Типові випробування такі, як по схемі №1

Періодичні випробування. Частота періодичних випробувань та кількість виробів з метою перевірки встановлюються на місці. Виробник сплачує усі витрати, що пов'язані з періодичними випробуваннями.

Переваги. Схема забезпечує деяку спроможність перевірки постійної відповідності виробу стандарту при незначних витратах. Відбувається безперервний нагляд по дотриманню стандартів на підприємстві. Застосування схеми дозволяє перевіряти засоби вимірювання підприємства-виробника продукції та контролювати результати випробувань.

Недоліки. Витрати для виробника будуть більші, ніж тільки при типовому випробуванні. Необхідно мати інспектора для відбору вибірок в додаток до звичайної роботи з випробувань.

Порівняння результатів періодичних випробувань на підприємстві дозволяє попередити появу виробів з показниками, що не відповідають стандартам. Відбір вибірок відбувається на підприємстві та зі складу фірми. Це потребує більшої кількості інспекторів.

Маркування. Вирішується можливість використання того ж знаку відповідності, як в схемі №5 або ж ні.

2.4.4 Схема №4

Типові випробування, після якого відбувається нагляд шляхом періодичних випробувань вибірок продукції, яка вилучається як з сфери торгівлі, так і у підприємстві-виробника продукції.

Опис та загальні питання такі ж як у схемах №2,3.

Періодичні випробування по аналогу схем №2,3. Витрати на випробування робить виробник.

Переваги. В залежності від кількості вибірок, що проходить випробування, ця схема може поєднувати переваги схем №2,3.

Недоліки. Є потреба залучати додатковий персонал інспекторів для відбору вибірок на підприємстві та в сфері торгівлі.

Маркування. Вирішується можливість використання того ж знаку відповідності, як і в схемі №5, або ж ні.

Продукція включається в перелік (реєстр).

2.4.5 Схема №5

Типові випробування та оцінка системи управління якістю на підприємстві при умові проведення наступного нагляду, який враховує як результати перевірок, так і випробувань вибірок, що вилучаються на підприємстві виробника, так і у сфері торгівлі.

Опис. Ця схема має за основу типові випробування (схема №1) з оцінкою та ухвалення заходів що застосовуються по управлінню якістю, при регулярному нагляді за відповідністю продукції стандартам, шляхом інспекторських перевірок систем управління якістю на підприємстві та періодичних контрольних випробувань вибірок, що вилучаються як в сфері торгівлі, так і на підприємстві.

Методика проведення випробувань. Ця схема, що іноді має назву як «сертифікаційне маркування про відповідність стандартам», частково наводиться у Настанові 13 ISO/MEK. Складовими елементами схеми є:

- стандарт та ТУ на продукцію;
- відповідна Програма нагляду та контролю;
- порядок подання заявки на сертифікацію продукції;
- попередня перевірка підприємства на предмет його спроможності забезпечити виготовлення продукції у відповідності з вимогами стандартів або ТУ та, відповідно, оцінка системи управління якістю на підприємстві;
- типові випробування продукції, на визначення її відповідності стандартам або ТУ;
- схвалення якості продукції, що виготовляється, та системи управління якістю на підприємстві;
- надання права на виробництво продукції;
- звичайні інспекторські перевірки системи управління якістю на підприємстві;
- періодичні випробування вибірок.

Переваги. Забезпечується надійна та наскрізна перевірка дотримання затверджених параметрів продукції, що виробляється. Гнучкість в схемі перевірки. Має пряме відношення до ефективності виробництва. Цю схему особливо доцільно використовувати для перевірки продукції масового та серійного виробництва. Гнучкість схеми у ступені проведення нагляду полягає в тому, що є можливість підсилити або звичайну інспекційну перевірку, або періодичні випробування вибірок. Головним елементом цієї схеми є попереднє визначення спроможності підприємства-виробника забезпечити виготовлення продукції у відповідності з вимогами стандартів та досконалості системи управління якістю на виробництві. Більшість організацій з стандартизації вважають цю систему оптимальним методом покращення та підтримання на достатньому рівні ефективність виробництва при мінімальних витратах.

Недоліки. Схема більш складна, ніж попередні. Віддаленість інспекційного персоналу, що залучається для нагляду за управлінням якістю на підприємстві, може бути суттєвим недоліком.

Маркування. Особливістю цієї схеми є маркування окремих видів виробів спеціальним знаком органу з сертифікації.

Інформація про продукцію включається в друкований перелік (реєстр).

2.4.6 Схема №6

Оцінка схеми управління якістю на підприємстві і тільки її схвалення.

Опис. Цю схему іноді називають методом сертифікації підприємства. При цьому оцінюється спроможність підприємства випускати продукцію у відповідності із стандартом, з включенням сюди організації проектування виробів, їх виробництво та систему управління якістю. Метод застосовується, коли стандарт регламентує тип продукції, що виробляється, але виготовлений виріб може мати самі різноманітні форми, для яких відсутні відповідні нормативні вимоги.

Схвалення або дозвіл на маркування знаком відповідності надається окремо на елементи продукції, а не на кінцеву продукцію.

Недоліки. Орган з сертифікації не може видати сертифікат на кінцеву продукцію, яка відповідає стандартам.

В перелік (реєстр) підприємств по окремим видам продукції включається.

2.4.7 Схема №7

Опис. При цієї схемі для вибірки береться уся партія продукції для випробувань і за результатами випробувань робиться висновок про відповідність або не відповідність продукції стандарту. Для партії будь-якого конкретного об'єму заздалегідь встановлюється приємний рівень якості на основі статистичних методів та прийомів. Тут відсутні ні типові випробування, ні оцінка системи управління якістю на підприємстві.

За звичаєм сертифікат видається відразу після отримання результатів випробувань конкретної партії продукції.

Як правило, маркування не застосовується.

2.4.8 Схема №8

Опис. До випробування залучають кожний виріб. Виріб, що витримує випробування отримує сертифікат, що не витримує – не отримує. Відповідність органу з сертифікації більша, ніж по іншій будь-якої схемі. Оцінка дається тільки виробу, а не системі управління якістю на підприємстві.

Відбувається маркування кожного виробу.

Підприємство, що виробляє продукцію, при 100%-вому випробуванню може бути включено до переліку (реєстру) продукції.

Таким чином, основою схем сертифікації є випробування. Випробування коштують дорого, тому більшість систем сертифікації передбачають взаємне признание результатів випробувань. Таке признание можливе при наявності достатньо очевидних чинників:

- наявність компетентних випробувальних лабораторій, які спроможні забезпечити оцінку важливих параметрів виробу на етапі його розробки і до постановки на виробництво;
- наявність вхідного контролю матеріалів, сировини, комплектуючих частин, контрольних випробувань готових виробів в процесі їх виробництва;
- наявність достатньо розвинутої нормативної бази, що регламентує параметри вибору, встановлює методи випробувань та вимоги до випробувального обладнання, контрольними приборами, стендами, методами їх атестації та перевірки

2.5 Контрольні питання.

1. Що визначає термін – сертифікат відповідності?
2. Що визначає термін – нормативний документ?
3. Що визначає термін – стандарт?
5. Що визначає термін – технічний регламент?
6. Що визначає термін – тип транспортного засобу?
7. Які існують категорії транспортних засобів?
8. Дати визначення процедури схвалення типу транспортного засобу в Україні?
9. Що означає офіційне затвердження за типом конструкції на основі Правил СЕК ООН?
10. Що є підставою здійснення обов'язкової сертифікації?
11. Що означає прийняття декларації про відповідність при сертифікації?
12. Які існують види систем сертифікації?
13. Для чого розроблені єдині схеми сертифікації?
14. Що таке схема сертифікації?
15. Які існують міжнародні схеми сертифікації?
16. Що таке система сертифікації?